

ЛЕВКО РОМЕН

ДУБ-

Н

Е

Л

И

Н

ЛЕВКО РОМЕН

ДУБ — НЕЛИН

diasporiana.org.ua

ВИДАВНИЦТВО «СВІТАННЯ»
ЛОНДОН-ТОРОНТО
1969 р.

Levko Roman

The Holm-Oak

POEMS

IN UKRAINIAN LANGUAGE

"SVITANNIA"

LONDON-TORONTO

1969

З друкарні Української Видавничої Спілки в Лондоні.

Printed in U.K. by Ukrainian Publishers Ltd., London

I. СТИХІЯ

САДОВИШНЕВАЯ СТИХІЯ...

Садок вишневий коло хати...
Т. Шевченко

I.

Садовишне́вая стихія...
Волошково-блакитний тон...
Соняшника́
поривно-тужна мрія...
Волосожарний сон...

Ті шéлести медо-липові,
І смереко́вий го́мін гір —
Бриня́ть мені у почуттях і слові
Як фатум, як докір...

Бож навкру́гі — борня нещадна:
Тортури — регіт... слава — й кров...
Лише то́му
і доля тут відрадна,
Хто серцем захолов.

Мої ж «крицеві» пози вбогі,
Надхнення щире, мов екстаз,
Приглу́шує — неначе скарга — стогін,
Що десь прорветься враз...

Та знову я в стихій обладі,
Коли й стискаю п'ястукі,
Хоч почуття — сполóхані — в розладді
І знітілись думки.

Та в спектрі теплих рос на віях
Я бачу знов «солодкий», світ»,
І вже йо́му,
як і то́му, що в мріях,
Шлю не проклін — привіт!

II.

«Сладок світ»...
Григорій Сковорода

Я не клену́ стихій, Григоріє, —
Мов мед люблю «солодкий світ»,
Та серце ось на рózгарт хворіє,
Ще й зранивсь об граніт.

Не заплóбнений я Вавилонами,
Що сковують і думку й хіть,
І не схилось перед драконами,
Що темрять нам блакить.

Але здригаюся, як спомином
З минулого скресає мить,
І повногучним щасним гомоном
У серці забринить...

Бо з ним із тюрем заґратованих
Прорветься й скрегіт з далині,
Той зойк-проклін братів катованих,
Що нам полóщить сни...

Так дійсність крає серце лу́нами,
Нам думку збурхує і кров, —
Це пімсту над новими гунами
Освячує любов!

— * —

*Ой, у полі вітер віє,
Жито половіє...
Народня пісня.*

III.

По буйній зелені пашни́ця половіє, —
Це для майбутности у надрах стігне гарт . . .
Так ти надхнула нас, о рідная стихіє,
Цей наш до волі старт.

Той колір половій — це колір досягання,
Це полум'яний жар минулих поколінь,
Тих мук народження, розкошів цвітування,
Майбуття гоїна тінь.

Колись він золотом для рідної блакиті
Мов блискавка сяйнув, у стягах цвітував,
Тризуб благословів криваві щасні миті,
До бою поривав.

Благословлю ж тебе, нездолана стихіє,
Коли й мені зішлеш на полі слави смерть,
Допити давши там, де волі вітер віє,
Цю чару, повну вщерть!

— * —

ПЕРША ДНИНА

I.

І сумувати легше, друже,
Бороть безвладність-тугу вдвох.
Це не »об стіну« той горох,
Як серця струни ти напружив, —

Наш дух (мов з ф́ормули) »відчувив«
І »плюси« й »мінуси обох,
І не страшний мітичний Хох,
Бож порив наш відчай подужав.

Не нуль — »ніщо«: хаос плідний
(У всесвіті — це мряковина)
Кільчиться вже у світ стрункий . . .

І от — світає перша днина:
Гуде віків бадьорий рух . . .
Це запліднивсь наш творчий дух!

II.

Так зі спірально-перограйних
Світи встають із мряковин . . .
Яка величність, безліч змін —
Глухих, несхопних, незвичайних! . .

Ще не причётні ми до »тайни«,
Де незбагнённий діє Чин,
Де нескінченність дальших днин, —
Як споконвіку Життедайний

З хаосу творить Божий Дух,
Що ярі — і сонця й плянети —
Виструнчує із завірюх

І стріли в простір шле — комети . . .
Прокинеться ж десь там жива
І думка в гордого ества!

— * —

ДОЛЯ

Хоч ворогам сприяєш, доле, —
Нас не відвернеш від мети!
Стихію можна запрягти,
Та зніщити — ніколи!
Десь там Дніпро, мов скутий раб,
Свій труд веде маєстатично . . .
Та бурі грають громовично
І грім їх не послаб!
Так на турбіни й Ніагара
Вергає силу водних мас.
Гримить снага — і кожний час
Тремтить напруга яра!
Народе мій, Ти мов Самсон
(Видющим став Твій зір суворий!)
Розхитуй гноблення підпори, —
Минеться Твій полон!

— * —

СМЕРІЧКА

Вона гарненька — на всі боки
Так розхилилися гілки,
Вершок же, бачу, кривобокий —
Ще в молоді зламавсь роки.

Але горішня — зіп'ялася,
Щоб стóвбур той вершити свій, —
Струнчіє вгору, розрослася,
Вахляр гільок росте новий.

Хто ж гляне — кінеться до ока
Кривулька, зранення оце,
Зідхне: »Смерічка — кривобока,
Хоч гарне . . . бідне деревце!«

Ти ж не сумуй, смерічко красна —
Твій не заник угору гін!
Тобі всміхнеться доля щасна:
Сягнеш сусідніх деревин!

— * —

ГНІВ — ПРАВЕДНИЙ

Ображена любов наснажується в гнів,
А непомщену кров увічнить слово-спів! . . .
Але воно безсиле, трагічно-співне слово,
Як звіри вже завили, як скуштували крові . . .

Тоді не спінять їх, роз'юшених звірів,
Закляття й слів міцних, ні чакли, ані спів . . .
Та, як ворожа стежа, слова перестороги
І хижаків бентежать сигналами тривоги!

В ображених рабів обернеться у лють
Той син любови — гнів: катам урветься путь!
Тріщать ланцюг і ланки, порветься їх багато, —
Сяйнуть нові світанки, бож бій за волю — свято!

Хоч не шкодує звір ні кігтів, ні зубів,
Та вже, уздовж і вшир, розливсь, спалáхнув гнів . . .
Тоді здолає ката відвага ця раптова —
Тріюмф це волі свята і праведного слова!

— * —

ДУБ-НЕЛИН

»Чудовий, тату, час весни! . .
Дзвенять пташки . . . це не тутешні.
Це — знаю! — з вірію вони . . .
Дивй! . . вже цвіт падє з черешні . . .

А чом — цей дуб? . . Чи він усох?
На ньому — бач! — листкй торішні.
На стовбурі ж он — сивий мох . . .
А вколо всі ж — зелені, пишні . . .«

— Та він не всох, синочку, ні . . .
Але пізніше — буде зéлен.
Не дуже вірить він весні.
Це ж — дуб глухий, ще й зветься — нелин.

Не так як інші — восенй
Він жовтого не ронить листя:
Своім брунькам аж до весни
Сяке-таке дає захистя.

Тому, що хвіжі зимові
Студили й шарпали так хижо,
Він довго і весні новій
Такий глухий — навдивовижу.

А розвинє шатро свое —
Що є пишніше нелин-дуба?! . .
Його хібащо грім уб'є
Або — сокира лісоруба.

— * —

Н Е Б О

О, любі дитинства замріяні дні,
Коли так співали околи,
Як відива дивні — на яві і в сні —
І гай заселяли, і поле!
По небу шугали дракони страшні,
Змагалися сили ворожі,
Їх били небесні громі голосні
І янгол ставав на сторожі.
Блукала там химородь*) нётрями **десь**, —
Бо що проти Бога їх сила?!
Ненáвидів, гнав її світ наш увесь,
Молитва і дим із кадила.
Солодка у Бозі надія була,
Росли почуття невимовні.
Душа поривалась на добрі діла,
На сміливі вчинки жертовні.
Та кóльори зблякли . . . Бо світла наук
Ті закутки нам освітили,
Сказали: дивись — окрім гадів, звірюк —
Нема там »нечистої сили«.
А де ж, мовляв, Бог або той Сатана
Живуть — у якому сузір'ї?
Та й Сонечко наше — то зірка одна,
Що мчить, кружиняє в безмір'ї . . .
І небо — не шата, — простóрів юга,
Колючі ж — і здалеку — зорі
Нам кажуть: яснить це матерій снага . . .
І більше — нічого в просторі.
І все кружиняє — в змагáнні, борні
За óпал, для тіла поживу.
Знемо́гле ж паде́ на шляху, на стерні —
Собою угно́йти ниву . . .
Науко велична! — вдоволюєш нам
І примхи, й пекучу потребу,
Наш розум вузький начиняєш знанням,
Хоч давне пустóшиш нам небо.
У жар ти нам студиш, у творчості хіть
(Той холод космічний — не гріє),
Та дух наш бує і прагне — творить . . .
Єдина ти грієш нас, мріє!

II.

Дарма хизуєшся, на у ко,
Що ніби нам пустошиш небо, —
Подай от невидючим руку
І нам ситі знання потребу . . .
 Хай міниться полярне сяйво,
 А не — казкові то дракони,
 Чи метеорів бликне грайво,
 Черкнє, впаде в земні кордони . . .
Алеж та хімородь*) так рясно
Живе, восіблюється в людях,
І завжди дих її не гаснув,
Але й морозив серце в людях.
 Не раз бо в історичні шквирі
 Нечистий янголом з'являвся,
 Як вовк (плохий!) в овечій шкірі,
 І тріумфально реготався . . .
Бо гони вже в душі тваринні
Гнобили боговітість духа, —
Звір прокидався це в людині,
Ричав і підшептїв тих слухав.
 З яснóго світ ставав похмурим,
 Немов жажка тайнича казка . . .
 І обступав нас обрій — муром,
 І вже нам ключ в'язничний брязкав.
Та не страшки ми і не діти,
Нас не лякають заперєки, —
Ми відчуваєм правду й міти.
Не казка нам і світ далекий.
 І неба нам не жаль низького,
 Дитячої колись уяви . . .
 Хоч струмувала й нам із нього
 Та невмирущість творча слави.
Той світ безкраїй — міліардний! —
Нам так загуще уяву,
Що крик безбожників газардний
Лишень побільшує ту славу! —
 Ту славу, ту ясу Творцеві,
 Що з атому аж до Комосу —
 Закони дав усім крицеві
 І заподїяв край хаосу! . . .
Науко щира, грянї неба
Ти нам поширюєш велично;
Тієї нам поживи й треба, —
То й духом ми зростаєм вічно!

*) збірна назва »нечистої сили«.

СОНЕТИ ПРО БОГА

I.

»Його нема!« він твердо заперечив:
»Ні змисли бо, ні наші почуття
Нам не дають свідоцтв Його буття . . .
Аналізуй — що є тут не до речі?«

»Гаразд«, кажу: »зійдімо з голотечі
Абстрактної. Спустімось до життя,
До змислів тих, щоб звести до пуття,
І танцювать почнімо знов »від печі«.

Сирену ось ти нещодавно чув.
Промчала вже — не чути, зникла з автом.
А от, скажім, коли б глухим ти був,

Чи ти б почув? . . . А якби вухо мав ти
»Продовжене« — хоч радієм отим —
Ти й досі б чув, мов слідкував за ним«.

II.

Тим почуттям, що відчуваєм Бога,
Озброїв нам Творець лишé наш дух.
Отож, коли б той порив духа вщух, —
До верховин це зникла б нам дорога!

Хоч пружиться уява наша вбога,
Хоч помічним ще є нам зір і слух,
Та здатися на відчутнє, на рух —
Була б хибка й непевна це дорога.

Навчилися ми »продовжувати« й вуха,
І очі вже »продовжуем« також,
Щоб то вже всяк і бачив більш і слухав . . .

Тож віснювок і проситься: отож . . .
Проте, наш дух ще далі вглиб шугає:
Отих тайниць він грядь крильми черкає!

III.

Ось явища на небі дивні:
Мов світляна сйка стріла,
Чудна між зорями мітла —
Бентежить думи нам поривні . . .

Та й ще — події «ексклюзивні»
Нам проявляє неба мла
Крізь чудодійні ясні скла,
Що люди вінайшли активні:

Чи то народження світів?
(Нове спалахує там сонце!) —
Чи їх загин? (Це Вищий Гнів
Нам відхилив знання віконце) . . .

Пригноблює й бадьорить нас —
Що нескінченне: простір, час.

IV.

Та нескінченність пориває —
І безпорадністю мрячить . . .
Чарує безвістю й — мовчить,
І кличе дух наш у безкрає.

Наш розум бідний умліває,
Як ніч розтоплює блакить:
Прогляне вічність і кричить —
Про зорі — зорями питає . . .

І тисяча мигне питань:
Чому і як! . . . Як знати — звідки?
Чи ж є безкрайому десь грянь?

Бентежать дух сяйливі свідки —
Безкраї зоряні світи . . .
Ти ж — споглядай, молись, рости!

КОСМІЧНЕ

Осіннє сонце гріло скупо.
Вітрець зривав легенький пил . . .
Щемів десь біль у серці тупо:
В уяві ряд хрестів, могил.

Війнуло спомином минуле,
Що прогуло без вороття . . .
Чому ж ті болі не заснули,
Ця невідхильна тінь життя? . .

Мчать авта геть в обидва боки, —
І з вертипóрохом вітрець
Війне, проскочить шлях широкий,
І геть десь хляне вихорець . . .

Як заздрю вам, космічні сили, —
Нема в вас болю, почуття,
Вам не ввижаються могили,
Бож існування — не життя.

Це ж вихор атомів — істота.
Її ж судомить фатум-смерть,
Хоч щастям-радістю, ніщота,
Так прагне сповнитись ущерть!

І вертипóрохом неначе
Комусь війне, перейде шлях . . .
Як западається ж, то плаче, —
Це ж óстрах вічності в очах.

15-X-57

— * —

Л А Т А Т Т Я

Походжає вітер уподобв ріки,
На подобу літер збрїжує хвильки.
Гнівню ось по плесу він затанцював
І — довготелесу — шмагами списав.
Підхопились хвилі, вітровий загін;
Моці ж їхній силі дмухає ще він.
І женуться — в берег хлюпнути, вгризнуть,
Той спокою шерех збити, сколихнуть.

Та не все похиле гнуть вони стебло —
Ось тверде зустріли негнучке живло:
Стрів, на спротив чулу, хвилю очерет,
Виструнчений з мулу, ніби той багнет;
Має перограєм, листям шелестким
Він попереджає, — є ж він вартовим!
Ламле хвиль завзяття сам не надто він,
Спинює ж — латаття буйний хвиль розгін.
Хвиля ж набігає, листя залива, —
Та й назад спливає, ледьщо-ледь жива.

Звідки в цьому листі тривкості снага?
Може — що в асисті ряска та куга?!
Ні, дрібненькій рясці хвилі не спинить.
Ось, немов у трясці, і куга тремтить . . .
До води ж це листя щільно прилягло,
Не зіступлять з місця — корінь і стебло.

Той же цвіту келих, жовті пелюстки, —
Для бабок веселих, що ведуть танки.
І джмелям гудливим там пожива є,
Комарам нудьгливим захист теж дає.
Проти ж хвилі бунту — змаг веде живло,
Бож росте із ґрунту, як і ввік росло.

Каже нам латаття та вгорі блакить:
Гойне їх багаття зроду не згорить!
Тут їх не здолає хвилі тиск і бунт,
Бо живить тримає
дно, той рідний ґрунт!

II. МІСТО

М І С Т О

I.

Мов пріхлюп-ремство океану,
Що завжди гуркотом гуде,
Мелодію, з віків награну,
Співає тут життя тверде.

Чи спати йду, до праці стану, —
Невгавний ритм воно веде,
Як уночі ж угору гляну,
Проміття там мигтить руде.

Так заграви це слід рудястий
Відбило велетня лігво.
Пітьми і світла тут контрасти:

Тут п'є життя п'янке питво,
Тут і грізнє нездрімне око
Карає віступнів жорстоко.

II.

Палахкотить життя снагою
Між мурами квадратів цих,
І гук не тихне, як не тих —
Іде нестримною ходою.

Прихідьку, спрагнений спокою! —
Тут не досягнеш тих утіх,
Лише себе здіймеш на сміх,
Як ризикнуть боїшся грою . . .

Таж тут, у кубах цих домів,
Святилися завзятців мрії,
Тут вибухав їх помсти гнів

Проти тиранства, безнадії . . .
Бо тим, хто йшов і не вагавсь
І світ слух'яно підклонявсь!

III.

Тут вибух волі й дисципліна
Ведуть жорстоку боротьбу,
Слухняно правивши сійбу,
Йому й жнива дає країна.

Бува ж — стрясеться хуртовина,
Як опанує гнів юрбу,
Тоді змиває ту ганьбу, —
Дає це розряд громовина.

Між мурами твердих будов
Тут ма́нять знання, блиск тайниці,
А при́страсть жбу́хне — ллеться кров,

І вгóвкує — мара в'язниці . . .
Тут і жагóти, й вільний спів
Бліді скрашають дні житців.

— * —

ЛІЛЕЇ ПІД ПЛОТОМ

I.

Це справді пліт міцний, хоч не з колького дроту,
Та не перейде тут ні пес тобі, ні кіт.
Зелені присадки обидва ділить дріт:
Пролізти — відіб'є усякому охоту.

А тут лілеї ось так гарно біля плоту
Зросли, розвінули жовтогарячий квіт.
Круг стібел їх листки наїжились на світ —
Живити й берегти червону позолоту!

Ще й диво радісне: такий за плотом теж
Настручений загін квіток буйних, яскравих —
Це перейшли кордон борці передніх стеж . . .

Як стяги мерехтять у тих смілівців жвавих!
Підземні ходи їх — коріннями лілей . . .
Чи вчилися люди в них, чи то вони . . . в людей! . .

II.

На прощу в цвітування час
Метелики летять до неї,
Жовтогарячої лілеї,
Аж поки колір той не згас . . .

При дільчих плотах наших мас,
Наснаги сповнені своєї,
Лілейно-соняшні ідеї
Отак спалахували в нас! . .

Дарма! . . Хоча дроти колючі
Нас намоглися поділити,
І серце в кожного щемить,

Бо врази надто вже болючі . . .
Та — як під плотом тих лілей —
І мурам не спинить ідей!

— * —

ПОЧАЛАПАНИЙ ЦЕМЕНТ

*МОТТО: Точать — без огуди! —
націю-каліку
ці »татарські люди« ...
І невже довіку
як було — так буде?! ..*

I.

Це тут пішник ось поновили . . .
Я в зятінку дерев іду
І нитку дум своїх пряду —
Про Божий світ, що й досі милий.

Думки ж у білий світ летіли . . .
Аж нагло — гульк! — знакі сліду:
Познаку він лишив тверду —
Його ступні чийсь відбили,

Коли ще цемент не засох! . . .
Думки майнули про малечу
І думи — дзвоном на сполох . . .

Дітей пустить — на голотечу,
Щоб там по душах, по глевких
Чалáпав хтось, — страшний це гріх!

II.

Та думка вже й про долю України
Так хижою совою враз гуде:
Хай виросте юнацтво і тверде,
Віків же слід, чалáпливих, не згине . . .

Нова от-от хуртéча як наринє,
Миць блискавиць знов громом упаде
(Здаля вже він у хмарах десь гуде!) —
І вічністю тоді мигнуть хвилини . . .

Чи ж братові дасть руку брат,
Коли йому зчалáпано всю душу?!
(Ще прáдідам толочив супостат!) . . .

О Боже, як у них любов я зрущу?! . . .
Сумління їх прокінь зі сну, збуди —
Не дай на глум нової десь орди!

III.

Тебе чалапали — із заходу і сходу,
О, земле-страднице, чорноземе глевкий!
Несли й із півночі, і з півдня — залюбки! —
Мечами — смерть, на лезах — і »свободу«.

Пропахла кров'ю ти аж до щирця, до споду . . .
А там же так гудуть минулістю віки,
І звагу збуджує той гук віків лункий,
Відлунное в піснях прапрадідного роду!

Тож прислухатися до тих глибинних звуків —
Для душ столочених цілющий це бальзам:
Як не себе тепер — то візволите вників!

І сонце радісно всміхатиметься вам,
Бо зашрамуються душевні врази-рани . . .
І зацвітує знов чорнозем наш рахманний.

21-IX-62

— * —

КАПЕЛЮХ І ВІТЕР

I.

Згадай, як стрілися на мості
Ми вдвох, не бачившись роки . . .
З виттям ракетні літаки
Десь там цупкий пороли прóстір.

І враз ми — зирк! — до високости . . .
Аж вітер, бұрхний і меткий,
Твій капелюх зірвав легкий,
Жбурнувши вділ, немов зі злости.

З-під мосту ж, віскочивши враз,
Дихнула кїптявою-димом
Потвора-валка, грючний плаз,

Та із шаленістю-нестримом
Залізним чміхнула шляхом,
Накрившись димовим хвостом.

II.

»Капут йому! . . Проте, справдилась мрія«,
Ти проказав, безжурно сміючись:
»Що ж, вітроньку, як хоч уже казись,
Алеж бо й ти — загнұздана стихія!«

Розчұблений, ти наче був пітія,
Мов провіщав. До мене знов: »Дивись!
(І в даліні ось бачу: блись! . . та блись!) —
То вітрова нова вже веремія«.

І справді: там, де обрис валки зник,
Підводилась, чорніла грізно хмара,
І бликав там білками вогневик.

Та в обрій-діл сяйким штрикав мечем . . .
Ти вигукнув: »Знов громовиця-кара?
Карай же нас — і грóмом . . . і дощем!«

С О Н Я Ш Н И К

I.

На розі стрілись ми, де золотисту мітру
Надівши, соняшник так у пишноті сяв . . .
Та не до сонця він . . . відвертався він од вітру,
Що в плечі — у листки — нагально так штовхав . . .

А хмаровіння скрізь яскраву фарб палітру
Притьмило сонцеві, та й грім десь гуркотав, —
Це громовиця йшла . . . Ти ж, підморгнувши хитро,
Чом гавишся, мовляв, мене тоді спитав:

»Не чуєш, як гуде? . . . Чому отут спинився?«
І я на соняшник із гордістю вказав,
Що я, хоч і не джміль, на нього задивився . . .

»Хоч пригадай, кажу, як соняхи лузав.«
А ти — повчально так: »Гаразд, що Україні
Ти віддаєш ясу . . . отут Її хоч тіні!«

II

Та враз тут гримнув грім, віщун дощу і граду.
Ми хутко розійшлись, бо справді дощ линув . . .
»Здіймай же коміра!« гукнув ти ще пораду,
І раптом десь ти зник — у вуличку шугнув.

Хоч слухати люблю Перунову параду,
Та, змоклий, я побіг і в двері ось югнув . . .
І вже через вікно дивився я до саду,
Де гряд квітки збивав, гілляки вітер гнув.

На другий день я знов повз соняшник проходив
І щиро пожалів того соняшника:
Як цвітові й листкам багато гряд пошкодив!

Та перша поміч є — до вбитого кілка
Стебло хтось підв'язав (нівроку — буде жити!).
А грядом — той чи той — листок, дивлюсь, пробитий.

III.

Між те обра́млення квітками
Закохана в красу рука
Там тіцьнула перед домами
Ще й зёрнятка соняшника.

Це перший він перед братами
Цвітує цвітом юнака
І золотіє пелюстками . . .
Під вітром доля все ж хистка . . .

Нехай! — промчала громовиця,
Сяйнуло сонце . . . Та свій диск
Уже не зверне він — дивиться

На теплий батьків усміх-блиск, —
Але й калічний, за проміння
Зародить він своє насіння!

18-VII-1962

— * —

О С І Н Ї

I.

Іде вже осінь красовита,
Розкóшів роздуму це дні —
Дзвінки, блакитні, осяйні:
Плідна́ апотеоза літа.

Тож хай задума сумовита,
Що вже вбачає в далині
Зими обіймища грізні,
Собі змалює вигляд світа:

Не все вмирає, що живе, —
Свій дальший скрес ховає в зёрна.
Хай смерть і бурею реве,

Живого ж міць, чудна, химерна,
Прокинеться мов з небуття —
Весна покличе до життя!

II.

Дивись: он лётка містерійно
(Чи не з кульбаби то бува?)
Так пурхнула, немов жива,
Ген понад дахом — плавко, мрійно.

Воно, це зёрно, самосійно
(Під перограєм — булава!)
Здалось на вітрові »жнива« . . .
Та й інші — злинули розвійно.

Он — павучок, пригоднолюб,
На павутиннім апараті
Відбути мчить пригоду-шлюб . . .

Це ж для безсмертя є дві статі! —
Буянням вивершене вщертъ,
Життя подóлує і смерть!

III.

Цей жовтий колір, і червоний . . .
Не смерть лишє в них бачу я:
Снаги це ллється течія
У келих вічності бездонний!

Це космосу, життя закони
Диктують гін, щоб плід буяв,
Хоч зело в'яне — він не в'яв,
А далі сіяв Божі зрони! . .¹⁾

Хоч прийдуть мряки ще й моква,²⁾
Мій дух — бадьорий! — не сумує . . .
Таж осінь — вічності жнива!

Цю правду нам маніфестує —
Про скрес новий, не про ущерб! —
Її багрянолістий герб.

¹⁾ зрін (зрону,-ни,-ів) — дар, благодать.

²⁾ сльота.

III. ЛІРИКА

СОЛОДКИЙ СВІТЕ!..

Як боляче, мій світе,
Що я до тебе звик! —
Хоч я радів би жити
І нескінченний вік . . .
 Бо й стрункість у Космосі —
 І всюди бачу лад.
 Не сумнівавсь я досі —
 І це ствердити рад.
Вождів же низькобкість
(Бо чин значить їм кров),
І та жахна жорстокість
Твоїх перебудов,
 Мені — мов рана в серці,
 Що й світло сонця тьмить . . .
 Чи встоюся ж у герці,
 Як темріє блакить?!
Якби ж була огида,
Щоб знав, що ти — бридня:
На тебе б засуд видав,
А кару б — сам прийняв! . .

II.

Та чую вже глузливий сміх,
Докір розгніваних пророків.
Жорсточать серце гасла їх —
 Суворі, хоч високі:
«Ховай, забудь свої жалі,
Нехай народні палять душу,
Слух'яний поклику Землі
 І власній правді: мушу!»
І ось мій гнів, що був схолов,
Знов хіть-снагу до змагу пружить,
З і г р і в зневажену любов
 І з а т р у д а м и тужить.
Це — знаю: п р а в д о ю лихих
Не спиниш (ревною сльозою!),
Щоб стерти ж глум, ганьбу і сміх —
 Готуй гостренну зброю!

III.

Чи не диктує це відчай,
Що — зраджена свята надія,
Що не звітає людства рай,
Ця заповітна мрія?! . . .
Бо все горює тут п'ястук —
Диктує вовчі нам закони . . .
Тож серце, стужавіле з мук,
Шукає оборони.
Чи будуть довго йти бої,
Плямити красний світ широкий? —
Скажіть нам вироки свої,
Надхніть і нас, пророки!
Надхніть, щоб не ганьбити світ,
А животворчий віри подув
Відчути як наснажний міт —
І захищати вроду!

ОСІННИЙ ДЕНЬ

Розпатлані хмари на небі южнóму . . .
І щось увіччю таємничеє тьмитьсЯ:
А може це стежа у змагу грізному, —
За ними ж гурчїть, десь їде громовиця?

Навколо весь обрїй повитий югóю;
Пригашенї кóльори всі краєвиду . . .
З думками своїми стаю до субою,
Дарма, що не сам, що із друзями їду.

Ця тепла й голублива сонця ласкавість
Надїї вже родить і мужні бажання . . .
Алеж за осяйність, за світу хупáвість
Чи ж можу простити безглузді страждання?! . . .

Під бурями йшов я шляхами вигнання,
Змагався за волю — словами й ділами . . .
Тож вірю і прагну: хай осїнь — ще ж рання! —
Освіжить цю баню небесну — громами!

ПАРАДА ПЕРЕД СОНЦЕМ

Блискавки! . . Десь грому вдари! . .
Пропливають небом хмари . . .
 По землі танцює вихор,
 Волохаті ж — линуть тихо.
Це ж — парада перед Сонцем,
Батьком їх і оборонцем, —
 Перед пільмою і блудом . . .
 Сонце ж їх частує чудом:
Тих посріблює, золотить,
Щоб до чину захопити,
 Як дощем же Землю славить, —
 Ще й веселку їй поставить!
Каже знак цей перемоги,
Що й пустелі, й перелоги
 Заквітає зелень Божа —
 Гине, згине міць ворожа!

1967, травень.

— * —

ГРОМОВИТИЙ ПРОСТІР

Як, світе мій, ясний, безмежний,
Тебе я можу не любити, —
Уліщує мій дух бентежний
 Твій простір громовитий!
Люблю, як хрестять блискавиці
Похмуро звужений твій обрій, —
Мов крешуть це скалки із криці,
 Як боряться хоробрі.
А блискавка, предтеча грому,
Спахнє і в вічі грізно бликне,
І вмить, по спалаху слякому,
 Стріла-зигзага зникне . . .
Тоді чекай удару-грюку,
Що гуркне постріл-громом . . .
Лунає він (і в серця стуку!)
 В околах перегромом.
Промчала буря-громовиця, —
Веселка хмару обіймає . . .
Твоя це, світе, таємниця
 Знов надить у безкрає!

1967, червень.

— * —

НОВА ВЕСНА

Теплом війнуло звідусіль,
Коли вікно я відчинив . . .
І в соняшнім промінні джміль
Прогув, з'явивсь, на лутку сів.

Та й знов кудись майнув ураз,
Свій лет звіщаючи гудком, —
Із цвіту (може й перший раз!)
Запричаститися медком.

О, волохатий гостю мій! —
Весну нову ти сповістив,
Згадок ясних збудивши рій
І в серці — стужений мотив . . .

І зникла далечі імла —
Купається в Дніпрі блакить,
У плесі-гирлі, де Сула
Старого хвилями пестить . . .

Та думка-мрія вгору мчить —
До гирла брата-Рімна*),
Де усміхалась хоч на мить! —
Ще й не одна мені весна.

Тоді там — прівістю пригод! —
Мене цей надив суходіл,
У сьайві вимрійних свобод
Так поривав — за небосхил . . .

Тепер же, джмелику, мені
Немилим став твій суходіл,
Бо гірко — будь на чужині,
Не мавши крил.

*) Ромен — притока Сули (при їх злитті і місто Ромен; на рос. імперських мапах — «Ромны»). У непрямих відмінках: «Рімна, — нові, -ном» тощо.

ДО БРАТІВ
на Батьківщині

Простіть — і сестри, і брати,
За ту страшну надлюдську скруту,
Що в ній, у марші до мети,
Теж відбуваєте спокуту!

По горах наших, по степах,
Де воля грала, танцювала,
Знов тріюмфує, сіє жах
Сусіди-ворога навала...

Не захистіли... А чому?
Обдурені — легітимацій
Ще й надали були йому
За той мітичний »визвіл праці«!

Прокляттям стала праця та,
Що все була нам — Божим зроном!*)
Та світить, гріє нас мета,
Новим збадьорує законом.

Це ж за незгод сумні гріхи —
Усі в покарі покоління...
Та люд на те вже не глухий,
Що кажуть звáлища, каміння.

Бо вірмо — іскра дій-ідей
Ще зродить порив громовично, —
І воля-правда до людей
Озветься соняшно-велично!

*) Зрін (-ону, -оном) — дар, благодать.

ЩОДЕННА БИТВА

»Христос Воскрес!« ми всіх вітаєм,
І чуем відгук навкруги . . .
А там — посіли землю, знаєм,
Лихі, заздренні вороги.

Московський нарід — »православний«,
Плює на святощі й плював,
А дух загарбництва їх »славний«
Святині й землі обікрав . . .

Белінський ще Шевченка мову
Колись висміював, ганьбив, —
Ворожість їхню, злу, расову,
Валуєв тільки потвердив.

Московську ж церкву толерують,
А Української — нема . . .
Як не по-їхньому »святкують« —
»Перевиховує« тюрма.

»Христос Воскрес!« хай як молитва
І клятва буде за братів:
Щоденна з лихом мужня битва
Тих, хто душею не зітлів!

— * —

МОВЧАЗНА МОЛИТВА

Коли, Всезнайний, я зідхаю,
Ти знаєш, Господи, — чому:
Я сили, трівкості прохаю,
 Ти знаєш — чом, кому . . .
Я знаю — Ти світобудови
Не любиш чудом порушати, —
Біг діям дав Ти причиновий . . .
 Хібащо — в бій рушати . . .
Рушати, щоб паростки нового —
Як суне тóлоч — захищати . . .
Спали ж надією тривогу,
 Навчи — перемагати!
Перемагати навчи байдужність, —
Щоб гнів святий палав, не тлів,
Щоб віра нам ситіла мужність
 І громозбўдність слів!

1967.

— * —

ОСТАННІЙ МЕНТ

Злягати дідком у домовині
Беззубим десь на чужині . . .
Цього не хочу я . . . о, ні! —
Я вмерти хочу в Україні! . . .

Абож — у запалі борні —
Хоч на вузькій, та на стежині,
Що десь кінчиться в Батьківщині,
Нехай мої загаснуть дні!

Тож грій, світи мені, надіє, —
І не страшна тоді питьма! . . .
В останній мент мій дух зрадіє,

Що в тілі мучивсь не дарма! . . .
Земля ж бо рідна їх пригорне —
Навіки всякнуть в лоно чорне . . .

— * —

IV. СУЧАСНІСТЬ

РОБОТЯЩИМ РУКАМ

(присвячено новим кріпакам в «оновленій»,
замаскованій на ССРСР, Московії)

Ще сповнені ті людські джунглі-хащі
Зажерної двоногої звірні . . .
Судобмить жаль, як стяги сил, пропащі,
Схилляються в нелюдяній борні!

Гей, лицарі і руки роботящі! —
Єднайтеся в когорти лав, міцні:
Годуйте їх . . . списом, ті хижі пащі —
Нехай згорять у власному вогні! . .

Таж руки ці — мов для ростин коріння:
Виплєкують і творять добра всі, —
Без догляду ж не проростє й насіння —

Пишатися у квітняній красі . . .
О, Боже наш! — хай хижі хлянуть пащі, —
Благослові ж ці руки роботящі!

— * —

ВІЧНА ГРЯНЬ

(Пам'яті замордованих голодом)

Хай вічна всім пам'ять, страждénникам тим,
Що вбила не куля, не грім,
І крові ~~не~~ не зціпив їм холод,
А висмоктав голод — хто стар був чи молод,
Звірячим тим жаром — ненátлим, чаднім! . .

Ще й нам учúваються зойки жажні
Крізь чорно-принішкливі дні . . .
Ось чути квиління дитяче,
Десь крук уже криче . . . Та мати не плаче, —
Звернула в нас очі — погрíзні, страшні . . .

Та вчинки ті вікрили, повні жаху,
Знов правду, несвітську, лиху —
Хто звіром тим є, супостатом,
Що визвався »братом«, та став нашим катом
І кров'ю ситить бузувірську пиху!

В огні тих страждáнь — **Переяслав** згорів,
Останній промінчик дотлів . . .
До зброї ж, мій гордий народе,
Бож прагнеш свободи — і духа, і вроди:
Таж братом любóви є праведний гнів!

На помсту катам громогнівно Ти встань, —
Випáлюй їх палом повстань! . . .
Нам крові й землі хай не плямлять,
Навік хай утямлять: ця вічная пам'ять
Між нами вписала і вічную грянь!*)

27-VI-1953

*) Грянь — межа, математична лінія поділу.

С П О Г А Д

Я сьогодні ввесь день засумований був,
Знов спокуту прийняв за погідні всі дні:
Знов подій тих у пам'яті вихор прогуб —
Ізсудомив він серце мені.

Любих страдників бликав так запитом зір,
Шепотали запечені кров'ю уста —
Молитви і прокльони, огуду й докір . . .
— Чом загајялась праведна мста?!

Виправдóвувавсь пóтай, що я ж бо не втік,
Ще в глибокі запілля, мовляв, я подавсь . . .
У святій боротьбі я за те, що прирік,
Ще змагаюсь, як досі змагавсь . . .

Та як тяжко зацітькувать серце своє,
Як страждéнним воно шле ці ритми-привіт,
Як надії-казки повороту снує . . .
Аж стає осоружним і світ.

Та як чéрвоно сонце за обрїй зайшло,
Пригадав я — під гомін вечірніх пісень:
Таж не вічно, як ніч, панувáтиме зло, —
Сонце вóлі сяйне — як і день!

— * —

БЛАГОСЛОВИЛОСЯ НА СВІТ . . .

Павлові Степові — присвячую*

Прокінувсь . . . штору відхилив, —
Блідій у хмарці місяць плив,
Землі одвічний сателіт:
Благословилося на світ.
Хоч мерехтіли ще зірки,
Та вже тьмяніли їх цятки.
Ще морок ночі нависав
І гамір вулиць пригасав,
Та блиск реклям і ліхтарів
Ще по-вночішньому жарів.

На другий бік я повернувся . . .
І враз дитячий плач почувсь.
Я пригадав — дитя лежить
(І серце матері тремтить!)
Там у гарячці, у тяжкій:
Любов веде зі смертю бій . . .
Заснув . . . І ось я перед Ним,
На диво — тихим, не грізнім:
»Гаразд, що міць Ти проявив —
І нас у всесвіті створив . . .
Але чи дякувати варт,
Що ще вчинив жорстокий жарт:
Ти дарував нам для життя
Чимало розуму й чуття,
Щоб як минущі дні минуть,
Ізнов у порох обернуть?! . . .
Милуєшся — чи твором рук,
Чи . . . гаряччю і крові, й мук,
Коли, чіпляючись життя,
Твого не мавши співчуття,
Не молитви, а шлють проклін
За цей величний справді чин? . . .
Бо гідність топчучи свою,
Ганьблять тим славу і Твою!
Мое це рёмство Ти прости,

Бо це ж не я — мої брати,
Там терплячи »братерську« лють,
Тебе, Творця свого, кленуть«.

А Він: »Тобі найближчий світ —
Земля і Місяць-сателіт.
Невже ж тобі миліший він,
Землі безживний палядин,
Що механічно так кружля,
Аніж буйна життям Земля!
Я чуд-забурень не роблю —
Я твориво Своє люблю.
Я ж і буянню дав закон,
То не страшний тоді й полон,
Як хто для захисту життя
Зміцняє сили й почуття«.

»О, Боже, ні! — Люблю життя.
Але гартуй нам почуття! . .
Тобі складаємо ясу**) —
Що бережеш Землі красу!
Життя свою сповняє щерть:
І сльози й сміх, буяння й смерть
Чергуються, мов світло й тінь,
У ритмі зміни поколінь . . .«

Згадався сон, коли я встав:
Чи справді щось він віщував? . .
На перший поверх я зійшов,
Шануючи ж святу любов,
Спитав очима я здаля,
І мати: »Тихо . . . Спить маля«.

Травень, 1962.

*) + 2-1-1965.

**) салют.

ГЕРОЙСЬКИЙ ТРУД

(З нагоди концерту студентів-українців Манітобського
університету 20-ІІ-1966)

Дивились ми — в тісноті! — і раділи,
Бож заля повна і балькон теж був,
А скільки стобячки в проходах мліли,
Алеж хто чув, то не забув, —

Як наша молодь пишно показала
Свій неабіякий геройський труд:
І танцювала, й грала, і співала
Ту нашу пісню — чудо-чуд!

Грім оплесків лунав у нагороду —
За спів, танок і брєнькоти шабель,
За плєкану козацьку вроду,
За солов'їний пісні трель! . .

Асимілятори і песимісти! —
Питальний ставлю вам гачок:
Чи ви »content« — лиш є що пити-їсти?
Чи не шкода своїх діток?! . .

Тож дітям чом бороните делікатесів
З далеких прадідних дзвінких століть?
Їх прагне ж дух на життьовбму плесі
Для України заясніть!

22-ІІ-1966

— * —

ПОКОЛІННЯ

Кожна мить у житті — неповторна.
Тож годуй і снагу, й почуття . . .
Хай часу перемелюють жорна
І твоє, і мільйонів буття.

Та мов бджілка, невтомно трудяща,
Ти для духа визбіруй свій мед, —
Буде сила твоя непропаца,
Коли йдеш без докору вперед.

Не жахайсь ні катів, ні страхівниц —
Поглине їх безодні пітьма,
До почесних же людства кладовищ
Не допустить їх правда сама.

Любить соняшник наш, сончечулий,
На чорноземі пишно рости, —
Так живить нам буяння минуле . . .
Ми теж здобрюєм дальшим ґрунти.

Забувають нові покоління.
З твого меду — пожива для них . . .
Хай їм щасно проходять роїння,
Хмурість днів хай їм скрашує сміх!

1-1-58

— * —

СТОРОЖА ПУЦ

(дещо про сучасну Лемківщину)

За останніх 20 років у лісах Лемківщини дуже збільшилось «поголове вількуф», про яких поселені там поляки кажуть: «В кождем вільку русін седзі» (і поселеним там полякам рушниць не дозволено).

З нових публікацій.

Із передкняжих ще часів
Свій Бескид л е м к и заселяли,
Молились Богу, працювали
У затишку гірських лісів.

Дарма, — що гори і яруги . . .
Родили ж ребра горбаків —
Худі нивки поміж дубків,
Як зворушить — руками й плугом . . .

Та надійшли страшні часи —
Став л я х тих лемків корчувати:
Із сіл вивозить . . . Це ж лишати
Навіки — гори і ліси!

Ляхи на них ішли розбоем . . .
Піти ж — не всім тут стало сил:
Лягло багацько до могил, —
З розп'юки боронились боем!

Ті ж люто перлись, мов чорти . . .
Святі ж та не злостиві душі,
Щоб ці не кидать рідні гл'уші, —
Воліли в вовка увійти . . .

Їм Бог дозволив дочекатись,
Аж лемки вернуться усі,
І — доки ст'атися труси¹⁾ —
У тілі вовчим залишатись . . .

Яка ж то мóторош — виття! . .
На схилі, вовче тіло сперши,
Розпучно голову задерши,
Слать вовчим гомоном кляття.

Гріх ляха муляє, великий, —
Його судóмить жаль і страх . . .
Як жаско йти по пішниках,
Де в очі стрельнуть вовчі блики!

Оспалий лінощами лях
Там копирсає нивку плугом . . .
»Хто ве, чи ту бендземи длуго?«²⁾
Він каже з бстрахом в очах . . .

Та вернуться ще в рідні пуці
Ті Бескиду господарі,
Тих нив по схилах трударі,
У праці й вірі — невсипуці!

1) Трусà — тривога, метушня; тут — сподівана зміна.

2) »Хто-зна, чи довго тут бóдемо«.

— * —

ГУС НОВИЙ СПАЛИВСЯ

Прага. 21-річний студент, Ян Палах, під пам'ятником Вацлава спалив себе — як протест проти московської окупації. "Globe and Mail" 17-I-69.

*Постривайте!
Он над головою
Старий Жижка з Таборова
Махнув булавою.*

Т. Шевченко: »Єретик«.

Г у с новий спалився —
С а м і молитовно,
З власної руки, —
»Рус« щоб геть ушився,
Не топтав гвалтовно
Чеських душ квітки!..

На майдані в Празі
Вацлав сам із людом
Бачив — і зрадів:
Так! — аминь зневазі:
Змив в о г н е м о г у д у,
Насміх ворогів!

Відійдіть д о д о м у, —
Геть д и к т а т — принуки!..
С в і й »щасливте« люд.
Вацлаву ж святому
Жертвуем ці муки,
Свій кривавий т р у д!

Гей, махнè ж небавом
Ж и ж к а й булавою, —
У вогні хуртеч!..
Щоб вернути славу, —
Струнко стань до бою...
Вирви з піхви меч!

18-I-69

— * —

МОЛИТОВНА ВІДПОВІДЬ

на привіт владичі Ніканорові

(Увага: За життя Владика не дав згоди надрукувати в часописі. »Не люблю робити собі реклами, — писав до мене Владика (мій добрий знайомий із часів революції).

Щире спасибі Вам, любий Владико,
Хай побажанням мій буде привіт —
Тихо прожити кінець свого віку,
Благословляючи світ!

Тільки ж собі я не хочу спокію,
Ситому світові — зрадному! — теж:
Хай над ним схопиться грою слякою
Пблум'я пімсти-пожеж!

Хто ж потурав тим кривавим розбоям,
Зрадно байдужий, що ллеться десь кров,
Хто там подав тоді руку героям,
Тим, що зривали приков?! . .

Ні! — канібалам стискаючи руку,
З ницими — підлі! — гандлюють ізнов . . .
Боже, не дай нам упасти в розпуку —
Згánити труд наш і кров!

Боже, довбдь же спокуту до краю:
Меч Твій і пблум'я волі святе
Хай гандлярів і негідників зграю
З ниви Твоєї зметє!

1957 р.

— * —

ЗОМЛІННЯ

або ж «людина емоцій»

(епізод з біографії Л. Мосендза)

... До студентки тоді обізв'явсь асистент:

»Ну, то як? — чи в порядку вже Ваш інструмент?«

»А то ж як? Діють скла, отже, фальшу тут «ність»...
Чом же грубість така? Проти мене ця злість?«

»Бож питаю це Вас, чи вже склали його?«

»Це робота дурна . . . Не робілам цього!«

Але тоном твердим обізв'явсь асистент:

»Кожний мусить уміти складати інструмент!«

Та студентка: »Кричить! Бач до чого вже звук! . .

Слава Богу, що Ви — ще не мій чоловік!«

Іронічно тоді асистент подививсь,

Мов від перцю ураз губи видув, скрививсь:

»Хоч би й присуд готовий мов кару я мав,

Але «цяці» такої за жінку б не взяв!«

Несподіваний тут розігрався фінал —

Бож прошили її ті слова, мов кинжал:

Тишу залі струснув несподіваний »гуп« —

Повалилась вона на підлогу, мов труп.

Кинувсь він і моливсь: »Від таких »перемог«

Відведи мене, Боже, — до творчих спромог!«

Цілий гурт ще надб'іг, »відливали« її.

Помагаючи їм, думав думи свої:

»Шлях, людино емоцій, »слизький« до мети,

Якщо розум тобі не освітлить світи!«

— * —

Б Р И Т І Й Ц І

»Усі кленуть, не люблять тих британців —
Сказав якось мені мій щирий друг:
Союзник їм — це той, що в них на стійці
(Щоб скористатъ з його послуг«).

— А хто ж поміг їм збудувать державу,
Хто їм підніс корону всіх морів? . .
І от вивчâеш мову їх рапâву,
І сам над »спеленгом« ти прів! . .

Еспанцям буря збила — хай! — Армаду
(Союзник, бачиш, ніби й гураган!),
Та не про це, про інше згадуй —
Яка завбâчність острів'ян! . .

Не нэхтують ніким вони й собою
(З великої про себе пишуть — »Я«),
Лише з конечности ідуть до бою,
Немов стихії течія.

Як жить самі кольонії спромобні —
Самі британці чемно відійшли . . .
Нові ж держави — мужні і заможні,
Там прапор волі піднесли.

Затè — хвальки! — сусіди їх, французи,
Чи мали де без бою свій відхід?! . .
І цілий світ тепер бере на глузи:
По »волі« їх — кривавий слід! . .

Дарма! — імперіям лиха година . . .
Та їм пливè пшениця — за текстиль.
Коли ж домобжеться і наша Україна
Закон свій мати, хліб і сіль?!

— * —

НА СМЕРТЬ МИХАЙЛА ОРЕСТА

*... Комені ржуть за Сулою,
слава гримить у Києві...*

Слово о п. Ігоревім

І знов жалоба в нас — у вічність відійшов
Один із лицарів Д е р ж а в и С л о в а . . .
Він слова зброєю скрізь ворога боров, —
Палала зброя та, до бою все готова!

Хоч рвали серце так, бринівши, луни літ,
Аж мліла й плакала душа (й химерна доля),
Та — гість господі цій — він слав життю привіт,
Дарма, що — зраджена! — стогнала з ним і воля!

Проймав за зраду ту його відомсти гнів,
Але — й солодкий жах, як бачив силу слова . . .
Та слово — стобтано . . . І все він зрозумів,
Чом опинивсь народ в мерéжаних оковах.

Чужі безжурності та наших дум жалі
Порівнював поет та з мови, із чужої,
Перекладавши знав, чом на своїй землі
Не втримались вони — і лицарі, і вої . . .

Ганьбїть нова орда той слова масстат . . .
Та оновївсь він знов — і мужнім є за збрюю!
Тому й лютує той північний супостат, —
Що коні знов заржуть далéко за Сулою!

— * —

БЛАГОСЛОВЕННИЙ ХИСТ

(До виставки Дарки Онищук)

Знов — що «Лёмківщину — Ляхам віддати,
Що нам Вербицький гимном захищав?! . . .
Де Ігоря¹⁾ нам виплекала мати,
Космічно-чужого хруща!

Де не один Никифор²⁾, присвятившись
Мистецтву весь, проходить хресну путь,
Бо на церков руїни надивившись,
Життя схопіти хоче суть . . .

Там між дїбрів, що моляться й донині,
Дух нації, хоч тлів, та не вгасав,
Святилися там Богові святині,
І серце тішила краса . . .

Благословенний хист і ті невтомні руки,
Що нам відтворюють живу красу, —
Це ж нам вона — для втіхи і науки:
Її не скришить зуб часу!

Те чарівне у горах »Морське Око«,
Тих писанок ясна веселка барв, —
Злагіднюють цю дійсність нам жорстоку,
Бож рідного нас вабить чар!

О, кари вам за лютість і облуду
(Ви »пасетесь«, як велетень упав)! . . .
Ще дочекастесь, Ляхи-гієни, суду
За потоптання людських прав!

3-ІІ-1968

1) Антонича.

2) Мистець-маляр Никифор Криницький.

— * —

Р А Н О К

Іду я в прѳхолодь ранкову.
Голубить сонце молоде.
Знов бойову хоч шабльонѳву
Нам свѳт мелодію гуде.
Я молодію наче знову, —
Мене надія ось веде
У ясність літеплу ранкову,
Де все радіє молоде.

Я повен злагоди й обнови:
Людина ж я, не звір-хижак!
Та й цей мурашник мільйоновий,
Де так спішить до праці всяк, —
Просторій храм це просторівий,
Де дзвоном нам гуде літак:
Вістун він поступу й обнови,
Що вже в людині вмре хижак!

Літак бринить ширяльним летом . . .
А чом на серці тінню — гнів?
Озвася враз він кулеметом
Та й геть подавсь, віддаленів . . .
Як тяжко в світі бути поетом —
Через зікратість*) почуттів,
Що враз химерним мінять летом
Ясну любов на смуток-гнів! . .

Агов! — тобі, кажу, людино,
Замрячив радість кулемет . . .
Та вгай на роздум хоч хвилину:
Про янгольський ти мрієш лет,
А в джунглях стрів людозвіріну —
Як боронитись від лабет?! . .
Ми ж — леле! — в джунглях ще, Людино.
Від орд нам захист — кулемет! . .

3-ІІ-1968

*) Зікратий — недопасований («Зікратий трибѳк» — той, що «гáркає», отже — недопасований).

БУДЕННІ ДНІ

Свято святкувати — це абіхто зможе:
Випить повну чарку — всяк вам допоможе.

Дні ж буденні вміти провести мов свято —
О, таких на світі є ще небагато.

Небагато в світі є ще тих завзятців,
Що в палаті пишній чи в скромненькій хатці —

Радісно і втішно день стрічають Божий.
Праця їм не хмарить усміх виду гожий, —

Ні, вона вдихає їм і творчий порив:
Подолать інертність, щоб долать простори!

Працівник суворий — ніби на молитві:
Так спливає праця у стрункому ритмі.

Щиро він слух'яний пориву святому,
Хай не бачить сонця, та воно у ньому;

Зогріває жили, кров пульсує рівно,
І в думках майбутнє міниться чарівно! ..

Шелест-гук скінчився. Ось — останній помах . . .
Просить відпочинку вже солодка втома.

День минув, мов свято. Надійшли години,
Як на душу й тіло сон чарівно злине!

— * —

V. ІСТОРІЯ

ПРО РІК НОВИЙ ТА КНИГУ ВЛЕСОВУ

Загнався я у роки минулі
(Про »Книгу Влесову«*) читав),
І в настрої вже бувши чулім,
З унуком Рік Новий стрічав.

Це з часу гунів чи остготів —
Про свідка це старовини . . .
То й там — про заклик патріотів,
І як журилися вони . . .

Ще не досліджена ця книга,
Та »руське« то було письмо . . .
Давненько зникла та кормига,
А віз чужий — ще веземо . . .

Рип гарб, лункè іржання коней:
Той евразійський суходіл
В огнях, димі, у хмарах тоне,
Проміттям грає небосхил . . .

Тому мені так кепсько й спалось:
Мов люті оси, так думкй
Шпигали розум — і ввижалось,
Як нищать край кочівники . . .

Та ще й про внука: в телевізор
Він очі, бідний, устромляв . . .
Що точить теж іржā залізо,
Батьки хоч знають — дух охляв.

Дитині ставлять апарата,
Де зміст і слово — все чуже;
Тому й своя затішна хата
Дитини їм не встережé.

Через канали слуху й зору
На внука діє той бедлам . . .
Ось він по сходах збіг »нагору«:
»Дідуню!«

— Пачка?

»Так . . . це Вам«.

Гаразд — і пошта й подарунок . . .
Бо в нас і справді не один
Охоче друзям шле пакунок;
Це до краси, добра — в нас гін.

За Марксом: »Вартість додаткову
З робітних рук буржуй ірве,
І »щедро« дасть на »надбудову«,
І це »мистецтвом« пишно зве«.

Та ти брехав чи помилявся,
Людей рівнявши до мурах, —
Щоб тим усяк задовольнявся,
Що знать-робить диктує фах?

Таж ти схудоблюєш людину!
Вона ж — господар і творець.
Наука ця — їй ніж у спину:
Комуни хлів — це для овець!

Перепросй! — вклонись Людині —
За необмеженість спромог, —
Як надять крила янголіні,
За ідеал всезнання — Бог! . .

Ці міркування та й обмари
(Бігме, ніяка це бридня!)
Звели до справжньої покари —
Я міцно спав до опівдня!

*) Стаття д-ра С. Парамонова »Влесова Книга« у ч. 13.
квартильника »Новий Літопис« (жовтень-грудень 1964).

ЗАПОВІТ ДАВНИНИ

Із гордістю й сумом згадаймо гетьмана
Того, хто за волю народа обстав, —
Івана Мазепу, що проти тирана
Підняв Україну, вождем її став.

Дарма, що програв під Полтавою битву,
Вождем України й по смерті лишивсь . . .
Про »Чайку-Небогу«, неначе молитву,
Співає наш на́рід тепер як колись.

Згадаймо також запорожців тих давніх,
Що проти царя Гордієнко привів, —
Як бились хоробро ці лицарі славні
З нава́лою хйжою злих москвинів.

Безпеку ж вони короля і гетьмана
І шведів-союзників так берегли
(Була у пригоді їх кмїтливість знана),
І всіх до Бендер через степ довели . . .

Але й перед смертю, вже те́рплячи муки,
Гетьман за свою не боявсь булаву:
Він знав, що пере́йде в досвідчені руки,
Щоб далі бороть лиходійську Москву!

І знаєм, хоч доля йому не сприяла,
Та Орлик не зрадив чеснот булави
(Душа бо до волі завзя́ттям палала!) —
Її не схилив перед мі́ццю Москви . . .

Лютуйте ж, московські модерні тирани, —
Нас кличе на бій заповіт давнини —
Розбити мальо́вані ваші кайдани,
І чують цей поклик свідомі сини!

У думках, піснях він співає і каже,
Цей предків славетних свя́тий заповіт:
Здобудете волю (хоч сила вас ляже!), —
Тоді Україні всі́міхне́ться весь світ!

МОЛИТВИ ГНІВНІ

Під північним сяйвом
В льосі аж чверть віку
Кальнішевський млів...
 Ні!.. моливсь — не зайво:
 Націю-каліку —
 Гнівом ізцілив!

Гвалти ті щоденні —
Це ж мов попуст Божий —
Хоч гнобили нас, —
 Та ножі свячені,
 На мечі вже схожі,
 Оспівав Тарас!..

Та цього замало:
Царських людоморів
Не спиняв той гріх, —
 Знов заклекотало...
 Збурений на морі
 Де ж бурун би втих?!..

У живі знов очі
Хижа бреше влада, —
Лле наш піт і кров...
 Ні! — слова пророчі:
 Лиш своя облада
 Верне волю знов!

1967.

— * —

МОНУМЕНТ

(Роздуми-рефлексії про пам'ятник
Т. Шевченкові у Вашингтоні)

Мистець схопить хотівши мент,
Що — ваговито синтетичний,
Утілив тут у м о н у м е н т
Ще й ідеал свій естетичний.

Це невмирущий наш Тарас.
Яку ж тут мить мистець фіксує?
Чи переконливо для нас?
Та й вистать*) — чи йому лицює?

Протє, це ж роздуму лиш мент . . .
Коли б же — творче це надхнення,
Стрункїшим був би монумент:
»Пророк!« — приклав би всяк наймення.

Не ствєрдли й пальці ще в п'ястук,
Хоч лїва пружиться на грудях . . .
Бож не здолавши »пекла мук«,
Чи слїд з'являтися »на людях«?

Чи в цю глевкӯ, бентежну мить
»І вражою злою кров'ю«
Мїг кликати: »волю окропїть!« —
Спахнувши гнївом і любов'ю?! . .

Плїдна задума це? — нехай:
Вона пїзнїш надхнєння зродить . . .
Тож роздумам такий ось край:
Творцем ідея ж верховодить? —

То в дальшїй краще б і було,
У творчїй показати митї, —
Як с л о в о гробом загуло,
Що й досї гримотїть у свїтї!

1964 р.

*) поза.

— * —

Т А Р А С О В І

*Смирилась душа наша
Жити тяжко в окопах!
Встань же, Боже, поможи нам
Встаїть на ката знову!*

Т. Шевченко: »Давидів 43 псалом«

Які чудові а к с і о м и
Ти усвідомив нам, прорік, —
Вони, лунки мов перегроми,
Нам гуркотатимуть повік!

Прапрáдиди, ще несвідомо,
Чужу й свою ілляли кров,
Покірні гáслові святому,
Що родить праведна любов!

»Караюсь, мучусь, а не каюсь«,
Та це ж — прапрáдидів девіз:
Перед насильством — не вгинаюсь,
Хоч бачу кров, спокуту сліз.

Ти освятив дороги хресні, —
Щоб України м а е с т а т
Водив до бою душі чесні,
Що не вжахну́ться лютих страт . . .

Помимо втрат і безнадії —
На змаг ведуть Твої слова:
Полум'яніють — Канів, Київ . . .
І не загасить їх Москва!

Нам той вогонь серця гартує
І сушить сльози на очах,
Щоб як любов і гнів горує —
Долали ми солодкий жах!

— * —

ПЕРЕД ПАМ'ЯТНИКОМ ХМЕЛЬНИЦЬКОМУ

Спинив ти, аж здібив баского коня,
На Північ ти, батьку, вказав булавою,
Мовляв, пам'ятайте — щоночі, щодня! —
 »Союз« розірвати з Москвою! . .

Це ж каже історія, знов нам і знов,
Що знебачки в прірву з народом ти **вскочив**.
Недárма б проллялась козацькая кров,
 Коли б її вчасно був зочив! . .

Світ Божий затьмарив нам ниций сусід,
Не дав, бузув'ір, милувáтися світом . . .
І нідіє в рабстві козацький наш рід,
 Московським знедóлений гнітом.

Народе, Твої — у кривавих трудах! —
Минули примáрно страждéнні сторіччя;
Хоч хрест, але й меч осявали Твій шлях,
 Твое карбували обличчя! . .

І ось на святинях — серпанок глухий
(Що гóмоном-блиском серця загрівали!),
Далекі ж кордони, всі биті шляхі
 Обсіли гієни й шакали! . .

Проте, ми й обдерті — про меч осяйний,
Святая ж Софія — про правду нам Божу,
А ти ось нагадуєш, батьку старий,
 Про хижу лукавість ворожу!

Нагадуєш, нагадуєш нам, батьку про це,
З'єднай нас, надхний — заповіт іздійснити:
Останнє зірвати в прикóві кільце
 Та вільно й славетно зажити!

1950 р.

— * —

П Е Т Л Ю Р А

I.

Стихію угóвкати — це монумент
Різьбити із брили ще надто глевкбі, —
Краси ще не втілиш, ідеї живої,
Хоч душу так палить надхнення момент!

Ця ж брила — стихія — в обіймах хаосу:
Слизька, непіддайна ударам різця . . .
Збагнімо ж той жаль і розпуку творця,
Того, хто не сміє піти у Каноссу!

Не впинить завзяття і пал почуттів —
Ні вірів хаосу, ні болів розпуки . . .
Такі нездоланні ті творчости муки, —
І ранять на смерть передчасних творців . . .

Та вже осяває стражденну ту повість
І слава, стужавивши форми усі,
Ідею ж утілює в мужній красі, —
Ясує нащадкам майбутнього пробість!

II.

Отак тебе, Страднику, шлях життєвий
Завів, мов приречив до брили цієї —
Творити: збудити в ній душу ідеї,
Щоб скрес у народі знов дүх бойовий!

Будити нам прадідів дүха у собі
Казав ти надхненно, бо тільки свій меч
Прочистить нам шлях від гаддя і хуртєч,
Щоб далі ясніли ми в Божій подобі!

Бо тільки Держава, — не дана, своя —
З неволі нам вівєде геній і вроду, —
Щоб нашої творчости й духа народу
У божеську вічність лилась течія!

Знеболів нас ворог, знепліднив проклятий,
Життя забруднів, і думки й почуття, —
Твоє ж незаплямлене сяє життя,
Щоб поруч з Мазепою символом стати!

— * —

VI. КАНАДСЬКІ МОТИВИ

ПЕРЕД СТОВПОМ ІНДІЯНСЬКИХ БОЖИЩ

Виставовий парк розкішний.
Понад озером окремі
Тут палаци різних див.
При асфальті ж, хоч не пишний,
Ось тубільний стовп тотемів —
Давній свідок вільних днів.
Яблук червінню частує
Зір мій яблунька, а клени —
Багрянóm своїх листків . . .
Як же з ними контрастує
Виду викрив той страждénний
З неба скінених богів!
Хай смішний зубів той вишкір,
Грізно вірячені очі
Та залом похмурий брів, —
Та мені не смішно й трішки . . .
Ні, на віряк той пророчий
Глянув я — і спохмурнів.
Серце жаль мені так стиснув
За ту долю нещасливу,
За той люд і за майстрів, —
Це ж як вид богів ім бліснув,
То й з такого примітиву
Хист майстрів їх відтворив!
Тиса-вѐлетня зітнувши,
Не жалівши праці й труду, —
На святиню для богів,
Вождь, коліна горді вгнувши,
Сам моливсь із цілим людом —
Дать надхнення для мистців.
Ті ж, їх творячи, молитву
Шепотіли так побожно
Серед пралісу й звірів:
Дати сил ім — бій, гонитву —
Гей! — кінчати переможно,
Щоб вогонь світив і грів.
Ці ж, у кольори магічні
Розмальовані, й між ними
Громо-Гнів і Птаха-Див,
Берегли вогні ім вічні —
Перед звірами страшніми,
Проти сили ворогів.

Як раніш, вони й понині —
На колінах (хай почує!)
Перед димом вівтарів
Ласки просять у богині,
Що то долею кермує, —
Щоб вогонь повік горів ! . .

Та даремний вишкір-пострах
На ворожі люті сили
І двохногих, і звірів, —
Блідовидих куля гостра
Збила мужніх до могили,
Згас вогонь серед борів . . .

У вігвамах сіло горе,
І в хоробрих серце плаче,
Бо й святині всі — в архів.
Манить озеро, як море,
Що й страшило їх, неначе
Та спуховина¹⁾ морів.

Юнаки ж навперегони
Не ганяють на пірогах²⁾
Аж на той бік бурунів . . .
Нині ці непевні гони
Це — розгойдана дорога
Димогривих пливаків.

Літаки вгорі бундючно
Ген ширяють, нижче — меві . . .
Тут ще й інше я уздрів:
Ось — гармати, що так грючно
Приглушали люд місцевий
Блиском-виляском громів.

Монумент он височіє
Геть у візброї тяжкому
Одного з блідих вождів . . .
Вище — постать жінки мріє
Із гільцем на тлі ясному, —
Символ творчих мирних днів.

Вересень, 1950 р

¹⁾ куляста заокругленість.

²⁾ легкі човни, шкірою обтягнені.

ЛЮЛЬКА МИРУ

*Славетне плем'я Іроква
довго не мирилося —
мужньо билось з блідо-шкірими
прихідьками.*

З історичних публікацій

А коли бува й мирились
з білими чортами,
то курили «люльку миру»
щиро, як з братами.

Як усіх вогонь із димом
обійшов навколо, —
ті зламать не сміли миру
і ніхто з околу! . .

Та коли ж ті, блідолиці,
слово шанували,
та коли ж вони умови
перші не зламали?! . .

Духи грому стягши з неба,
у цівкї вкладали
і на збройних в луки-стріли
грїмали-стріляли . . .

Але тих ось блідошкірих,
що живуть, регочуть,
що й Землі їм мало — Місяць
ще загарбать хочуть . . .

. . . хоч нема кому штовхнути
у потїбїч земну,
хоч яку заклать молитву
шепочї таємну, —
наш Грізний, **Отой, що може,**
хоч до Сонця й злинув,
їх прокляв, отих прихїдьків, —
люду ж не покинув:

тих прирік — і «люлька миру»
їм закуштувала, —
міць-отруя того зілля
їх навїк скувала! . .

Хай затрїбують легені,
хай їм зуби жовкнуть . . .

Як отруя кров їх прбйме,
аж тоді замовкнуть!
Хай розводять кляте зілля,
душаться тим димом,
поки сили їх залякнуть . . .
Хто ж тоді вестиме?
Їх потбйбч дух вестиме
на покару силам . . .
А це тих, що йдуть під землю,
що могила відкрила.

ТАЖ КАНАДА ДЛЯ ВСІХ . . .

(Танго)

Таж Канада д л я в с і х,
Хто тут жив, чи приїхав,
Бож тут праця і втіха —
Не біда і не гріх!

»Курс життя« хоч твердий,
(Знов на фронті неначе),
Та не бійся, юначе, —
Сам на »ворога« йди!

Губ багряний овал —
І щодня, і щоночі —
Накидається в очі:
»Таж я — твій ідеал!«

Гей, молодче, — не те:
Не мальоване пудло,
Хоч би як воно схудло,
Буде хай за святе,

Тільки ж те, що л ю б о в
Будить праведну в грудях, —
Щоб не сором на людях
Множить рідную кров!

1964.

ВРОСТАННЯ В ҐРУНТ

(З нагоди виставки картин м-ця П. Сидоренка,
присвяченій українським піонерам у Канаді)

»Ого! . . . Вростаємо і ми нарешті в ґрунт!«
Так Кири́як, про смерть почувши піонера,
Сказав: »Нотуємо в баянс як перший пункт, —
Уже бо не чужа́ і ця нам гемісфера«¹⁾.

Мистець зафіксува́в — березовий он хрест,
Могила ж каже ця про похід наш на захід . . .
Хоч проти долі нам він зміцнює протест,
Та не бездо́мні ми, немов ті сиромахи.

»Поло́ти« нетрі пуц — це не бур'ян поло́ть.
Проторюва́ть шляхи на вічнім бездоріжжі, —
Це опір безруху стихій перебороть,
Стихія ж пра́лісу — ще й люті звірі хижі.

Страшна́ й жорстока це поема боротьби . . .
Тому й не дивина́, чом вид такий суворий
У піонерів ось, — бож сповнені журби . . .
Так їх **огóвтали** — і праця, і простори.

Та Бог благословив і працю й духа труд, —
Лише́ ж за чверті три неповного сторіччя
Як слід обжився тут, устаткувавсь наш люд . . .
Поміж чужих сво́го не губить він обличчя.

Від скромних білих хат — до пишних аж церков,
Де в рідній мові чуть величні служби Божі . . .
Таж до Канади вже Шевченко теж прийшов²⁾ —
І слово рідне він **поставив на сторóжі!**

1) півкуля земна.

2) пам'ятник у Вінніпезі.

VII. ОБРАЗКИ

ЖОРСТОКІ ІДИЛІЇ

Натлившись донєсхочу їжі,
Ситенький хробак собі ліз
Угору, на квітку, не вниз.
Чи сонце, чи їства десь на́дили свіжі?

Та вглéділа й дзьóбнула враз
Там пта́шка, весела, співуча:
Стряслáся біда неминуча —
»Скінчив« невидю́чий життя свое плаз.

На гілечку ж скі́кнувши, пташка
(Щоб славити співом Творця!)
Погна́лась . . . та вмить від співця
Завба́чно втекла там видю́ща комахка.

Аж знагла ось — їструб: роздер
Цю пташку, неначе у гніві
(Чом плющи́ла очі при співі?!). . .
Така вже тут правда: зага́вишся — вмер!

1966.

— * —

ВЕВРИК

На дах з гіллячки веврик*) — скік! —
І на даху спочить присів граційно,
Хвоста задерши, та в наш бік
Мигцём він зиркнув неспокійно . . .

Чому? . . . Аж он, на травнику,
Мов динозавр-могута проти нього,
Кіт простягнувся в холодку . . .
Ага! — це вгледів звіра злого.

Ще нюх свій має звірина!
На дуба — скік! — до рідної стихії . . .
Отож: у змільненій надії
Не зрадь — не зрадить і вона!

*) »wewiórka«, »белка«.

22-VI-62

— * —

ФАЗАН

Від яблук сад яскрів чудово.
А там — багріє чагарнік,
І ліс, »підшитий« кольорово,
Це перед осінню поник.

Туди ми йшли; з-під ніг раптово
Фазан ось пурхнув, знявши крик,
І, мов ракета веселково
Мигнувши кольорами, зник.

Його співкільорність яскрава
Пірнула в це барвисте тло.
Тебе струснула ця поява . . .

Алеж бо ніяк і було
Тобі, я бачу, вже й стріляти —
У ці дерев жалобні шати.

— * —

Д Ж М І Л Ь

Чи знає волохатий джміль,
Чом надить мед знадних квіток,
Чом ті моргають звідусіль —
Черкнутись об пилок?

Квіток рясних той постріл барв
Його влучає чуйний зір, —
І він цілує їх за дар —
Розкішний медозбір.

Що ж є він пильний спомагач,
Щоб то рістня росла нова,
Не знає ласий споживач
Солодкого питва.

Алеж, людино, знаєш ти
Щось більше пильного джмеля, —
Тож не топчи, а дай рости:
Твоя ж бо вся Земля!

— * —

ДВА МЕТЕЛИКИ

Два метелики кружляють,
Ніби гнівно здоганяють
Одне одного в повітрі,
Ведучи свій герць на вітрі.

Мчать, вирують плями вгору,
Тло ж блакитного простору
Білість їх ясїть яскраву
І моторність руху жваву.

Раптом плями — дозмагались,
Бож ураз в одну зіллялись,
Але мчить ця пляма д'гбрі —
І розтанула в просторі.

1967.

М О Є В І К Н О

Не мухи злі і не метéлики —
Як розчиню — а попiлéць,
У чорні збившись летки-пéлехи,
Бува несе мені вітрець . . .

І дим, немов кадильний, стру́йками
Злітає вгору понад дах,
А я, мов та комаха чуйками,
Нюшу собі — і струм, і пах.

Та гордий я, бож як висóбиться
Мое вікно понад окiл! . .
Замріюся — ще й знятись хочеться
Понад задiмлений цей дiл.

Там вище — мчать, гудуть, утішені
Ясним простором літаки . . .
То й ми ось тішим, тут облішені,
Свій спраглий зір . . . хоч здалеки.

Мигнуть, ряхтять дахи в віконечко,
Бринять антени . . . та шкодà:
На дві години тільки сонечко
Мені в віконце загляда . . .

— * —

Т Р А К Т О Р

Брязкокляцає, плазує
І проду́шує, толóчить
Шкуру мирної землі . . .
І обмáрило неначе:
Ось навколо враз обскóчать
Хижаки — потворні, злі . . .

Це ж ровесник бронтозавра,
Що хвостом своїм грíмливим
Виполóшує звірів, —
Наздогнать, стоптать, пожерти . . .
Ті ж, із квáканням сичливим,
Стрінуть ви́шкіром зубів . . .

Тьмиться враз: я стану свідком
Допотопних лютих герців
Жабо-ящерів гидких . . .
Ось потвора зупинилась:
Ретязі, колеса, двéрці . . .
Опритóмнив людський сміх!

1954

— * —

ВОДОСПАД НІЯГАРИ

Я з пам'яті вже — ні! — не вирву
Оцю грізну славетну прірву,
Що — гляну: аж холбне кров,
І сам лечу мов стрімголов,
Але — дивився б знов і знов.

Падуща ця вода грімлива,
Луна в окóлах стугітліва —
Бринять на струнах почуттів,
Мов гомінкйй невтямний спів
Змеханізованих світів.

Коли ж бува спогляну вгору,
Даю спочить своєму зору,
І соняшна надійде мить, —
Веселка веселить блакить,
На арці бризок аж ряхтить.

Тож нащо шмінку кольорову, —
Як ранять пітьму вечорову
Рефлекторів ті парусй*),
Як крають просто й навкосй
Суворо-щирий вид краси?! . .

Я вроду без окрас волюю,
Бо в тёмряві молюсь і мрію,
Мов індиянин під кущем,
Що, кроплений »святим дощем«,
Закляття шепотав тихцем.

*) Смуги світла.

9-16 серпня 1953 р.

VIII. ПОЕМИ

ДАВНИННА ПОЕМА

*Ой, на горі жито
Копитами збито...*

Народня пісня.

I.

Мчить по хвилях жита
Вітер буйно в тан.
На горі ж копита
Столочіли лан,
 Де береза біла,
 Боротьби там слід...
 Та китайка вкрила
 Козакові вид.
Головою в жито
Зліг козак навік, —
Тут його убито.
Кінь — упав чи втік?
 Ближче все до кону
 Круки вже летять, —
 Пляму ту червону
 Здалеку зорять.
Жито ж вітер хилить:
Нижче гнись, хилісь!
Чи в гнів, чи квілить
По душі чиїсь?
 Шарпає березу,
 Рве їй коси від:
 Як? — чи гостим лезом,
 Чи від куль — загин?
А вона в жалобі
Стогне, шелестить:
Не буди... ой, пробі! —
Може лицар спить?..
 Коб не жито, гнівний —
 Накрив би зірвав:
 Хто це впав, мандрівний,
 Знав би, проспівав.

II.

Ту ж китайку мила
Надійшла, зняла, —
Та й заголосила,
Рученьки звела.

Аж приходить друга,
Перший мов на зло, —
І цілує друга
В зимнее чоло.

Ось і третя — й каже,
Бачачи тих двох:
»Так тобі це, враже,
Нас кохати трьох!«
І втікає перша,
Стогнучи мов дзвін,
Ревних сліз не втерши,
Змóвчавши проклін.

Та озвалась друга:
»Ось де край гріха.
Ох, яка наруга . . .
Доленько лиха!«

Тільки ж третя — згорда:
»Не було пуття!
Хай йому ж — погорда . . .
Нам же — каюття.

Ти, що був неситий
Пéстощів, утіх,
Ти — негідний жити!
Проти нас — твій гріх.
Наш кохання келих
Хижо ти розбив, —
Нас, давніш веселих,
Засмутив, зганьбив.

Нашої ж ганéби
Я — то не прощу!
Я пісні про тебе
Світом розпущу.
Сам ти звів цю зваду, —
Проти правди йшов . . .
А ціна за зраду
Та за нечесть — кров!«

В О Л О Д А Р Н І С Т Ь

або ж передостанні менти

... І затряслося до основ ...
Упав ... Не міг устати знов.
Із ран сочилась тепла кров,
І сон його боров.
О, Боже, мій! .. Столунний грюк ...
Кублò загрімливе гадюк ...
Кому — за кров? За пекло мук?
За цей несвітський гук?! ..
Ось проти ворога — брати ...
І тут, і там — женуть кати:
Із смертю проти смерти йти.
О, Боже — захисти! ..
Це в ямі-вирві серед трав
Він і моливсь, і кляв-стогнав ...
Ненáтлий звір і в нім гарчав ...
Дракон — вогні метав.
В ім'я хижацьких це ж ідей
Багнет чи куля — до грудей ...
Дракон це потоптом іде, —
Громами бій гуде.
Чи не примарилось йому? ..
Та враз (чи в прірву, чи в пítьму?)
Запавсь ... і чує мов сурмó ...
Чи не яса? .. Кому?
Заблакитніло перед ним
Ще й опалéвим тлом блідим
Хмарки в блакиті (це не дим!),
А ген десь — тихий блим.
Гра кóльорів то осяйна —
Ласкально міниться вона ...
Але бринить сурма-струна,
І кличе далина.
Чи це він хутко так іде,
Що простір ніби аж гуде,
Чи хто його кудись веде ...
Куди? .. Ох, де ж він, де?! ..
Чий бликнув погляд — мов сича?
З рíжками — зиз! — із-за плеча ...
»Хе-хе!« — смішок ... і не мовчав:
Щось шепотів-сичав ...

Аж озирнувся — ні, дарма
Бо й справді — щезника¹⁾ нема,
Лише — стривоженість сама . . .
Ясу ж дзвенить сурма.
Бунтарно в ньому це думки
Клубочились немов хмарки,
Де лють скраплялася в струмки
І гніву блискавкі.
Аж ось війнуло вітерцем,
Мов обмахнуло враз крильцем . . .
Він зупинився, бо тихцем
Мигнуло десь вогнем.
І чує підшепт: »Це ж Той хтось,
Що й далі вперто творить щось . . .
Чому — винуй Того когось —
Страждати довелось?! . . .
І він: »Чи це Тобі яса?
Чи не за ці ось небеса?
Чи й за земне, де теж краса —
Мов ранишня роса?! . . .
Хоч наша врода — це ж Твій глум,
Твоїх це зронів²⁾ »гойний« струм,
Бож палить нас пекучість дум,
Мов живину самум!
Як часто не дають »брати«,
А не уявні вже чорти,
Подобу людську зберегти . . .
І в цьому винен — Ти!
До стрункости тваринних рис
Своїх Ти первнів капку втис . . .
І цей — не янгол! — хитрий біс
Підступністю заблис.
І от — і війни, й боротьба . . .
Чи ж не Твоя оце ганьба:
»Богоподібного« раба
За волею тужба?!
Благословляю давнину,
Коли створив Ти звірину,
Озброївши на змаг-війну, —
Дав зброю не одну.
А нас — і паці хижаків,
Страшать і кігті й лють звірів.
Ти й черепаху захистив . . .
Багато див явив.

А що нам дав? . . Бо де ж той смух,
Зір сокола чи песій нюх?
Навіщо дав той хвальний »дух« —
Щоб нам милити рух?! . .
Дозволив нам літати »до сфер«,
На службу запрягти й етер . . .
Знов вавилонський і тепер
Будуем »хмародер« . . .
На холоді ж — ми дрижимо,
Таке й життя ось ведемо,
Що один одного б'ємо, —
Мов звірина мремо.
Про житло, одяг, їжу дбай,
І теж — інстинктам догоджай
Та — хитрощі! — знання збирай . . .
Де ж злігоднів тих край?! . . .«
Отак він винував Когось.
Нагальним вихром це знялось
І гнівом вибухло . . . Та ось
Уже озвався Той хтось:
— Людино бідна! Твій протест
Тут недоречний. А чому? —
Вам на шляху поклав Я хрест,
По перемозі ж — і сурмұ!
Хоч і палючий Я вогонь,
Хоч і караю — не палю.
Щедротами ж Моїх долонь
Я праведних благословлю.
Вас, люди, вивищив ось Я —
Найбільш своїх вам зронів²⁾ дав,
Чи це ж не ласка вам Моя:
Не сили — більш, а більше — »прав«!
Змінити маеш »право« все:
Одягся, взувся і — летиш,
Слух'яно »сокіл« вас несе,
І вже ваш бачить зір бистріш.
Несилу чуеш — знаю Я —
І думка вже гризе тебе.
Тут передбачливість Моя:
Самі довершуйте себе!
Мій володарний мавши дух,
Ви прагнете (не бороню)
Снагу зглибити, речі й рух
І всенькі тайнощі вогню.

Панує той, хто пізнає —
Завади, опір побороть;
Призначення ж пізнав своє? —
Гартуй свій дух і зміцнюй плоть!
 Нерозум заздрить звірині
 І панцирів, і кігтів тих.
 Рушій — істинки в них одні.
 А вам є знані — правда й гріх.
Невпинний творчости процес
Ітиме так, як Я прирік,
А світове безмежжя плес
Вас чаклуватиме повік.
 Страждання ж, болі і війна —
 Це початковий ваш етап.
 Тяжить над вами давнина,
 Той рецедив звірячих лап.
Для розуму ж і ваших рук
Є гони гір, морів, пустель, —
Звільнитися з негідних мук,
На вищий сходити щабель.
 Пиха, жадоба вас жене
 Переступати й через кров.
 Та зневажає той Мене,
 Хто ламле право про любов.
Дракона в собі ти зборов? —
То в людства соняшну рідню
Це в авреолі ти ввійшов —
Запричастивсь Мого вогню!
 Це ти в Мою когорту став,
 Що вже виборює собі
 Новий зразок нових держав,
 Хай і в жорстокій боротьбі.
Любов, посвята — це ж той хрест,
Що височить над світом знов, —
Маєстатичний це ж протест,
Щоб праведна не лялалась кров!
 Алеж, де є горою звір,
 Там праведні — і кров, і хрест!
 Там кару звірові відмір:
 Це труд святий, не — марний жест.
Ти дав за Батьківщину кров,
За зганьблену Її красу,
Дарма, що ворог там зборов, —
Тобі це сурмлено ясу!

Свого доніс ти вже хреста.
Хоч там десь труп твій захолов,
Та кров відкуплення — це ж та,
Що палить душі — знов і знов!
Бурхнє посвятно лав черга
На буряний останній штурм, —
Твоя запалена снага
Гукнє тоді тріумфом сурм!
Та візмін³⁾ щасних і ясних,
Цим не урвався твій ланцюг,
Ззнаєш райських змін нових,
Знов творчих вибухів, напруг.
І будуть радісні труди,
І веселчаним — кін подій.
Твій шлях — безкрай. Увійди
У володарне щастя дій!

16-V-54

1) щезник (гуцульське) — чорт.

2) зрін (-ону) — дар, благодать.

3) візмiна — переміна у щось. (Моск. — »превраще́ние«).

— * —

КІЛЬКА СЛІВ ПРО АВТОРА

Левко Ромен — автор із покоління 20-х років, із покоління, що із зброєю і піснею стало на захист відродженої Української Державности — універсалів 22-го Січня. Син козацького роду вільнолюбної Полтавщини, був учасником трагічного відходу недобитків Української Дієвої армії на Захід. Тоді зброєю лишалось слово. Але ту і ту зброю вони віддали на службу Нації. Гартували слово.

Після різних перипетій Левко Ромен опинився в межах Польщі Поверсальської. Для діячів письменства Київ став тоді недосяжним, очі зверталися на Львів. Але дебутував Левко Ромен ще на рідних землях року 1919-го. Дали містив дещо у таборівій «Веселці» (Каліш), потім на сторінках «Літ.-Наукового Вісника», що став органом письменників, що жили і думали вольовими категоріями. Бойові акорди лунали в його творах, — вони вчуваються в нього й досі. Упродовж років можна було зустріти його ім'я в згаданому журналі. Одночасно дещо друкувалося і в журналі «Нова Україна», що виходив у Празі за редакцією Павла Багацького.

Настав наш другий великий «ісход» із кінцем другої світової війни. Левко Ромен опинився по другому боці океану. Але й тут, в емігрантській скруті, бере він активну участь в літературному і громадському житті (виступи на літературних вечорах, член ред. колегії журналу «Світання», як мовний редактор громадсько-важливих видань тощо). Він відомий також у ширших колах як завзятий борець за чистоту української літературної мови. Його статті на мовні теми друкувалися в часописах і журналах.

Книжковими виданнями появилися його поетичні твори на еміграції аж за океаном завдяки підтримці друзів і шляхетних меценатів української книжки: «Передгрім'я» у Філядельфії 1953 р. і «Поеми» у Торонті 1956 р. У «Поемах» маємо низку роздумів над долею України та її поразками із загребущими сусідами. У тих же «Поемах» ось-як висловлений девіз борців-поетів:

Нам слово і меч слугує лиш правді.

Нова збірка «ДУБ-НЕЛИН» розвиває далі бойові мотиви, але й поширює тематику, про що читачі самі можуть переконатися.

Уже запланована нова збірка під назвою «ПОЛЯРИЗОВНЕ».

З М І С Т

I. СТИХІЯ

	Стор.
Садовишневая стихія	5
Перша днина	8
Доля	9
Смерічка	9
Гнів праведний	10
Дуб-нелин	11
Небо	12
Сонети про Бога	14
Космічне	16
Латаття	17

II. МІСТО

Місто	18
Лілеї під плотом	20
Почалапаній цемент	21
Капелюх і вітер	23
Соняшник	24
Осінь	26

III. ЛІРИКА

Солодкий світе...	28
Осіній день	29
Парада перед сонцем	30
Громовитий простір	30
Як тяжко...	31
Як побороть...	31
Нова весна	32
До братів	33
Щоденна битва	34
Мовчазна молитва	35
Останній мент	35

IV. СУЧАСНІСТЬ

Роботящим рукам	36
Вічна грядь	37
Спогад	38
Благословилося на світ	39
Геройський труд	41
Покоління	42

Сторожа пуц	43
Гус новий спалився	45
Молитовна відповідь	46
Зомління	47
Бритійці	48
На смерть Ореста	49
Благословенний хист	50
Ранок	51
Буденні дні	52

V. ІСТОРІЯ

Про Рік Новий та кн.	
Влесову	53
Заповіт давнини	55
Молитви гнівні	56
Монумент	57
Тарасові	59
Перед п-ком Хмельницькому	58
Петлюра	60

VI. КАНАДСЬКІ МОТИВИ

Перед стовпом інд. божищ	61
Люлька миру	63
Таж Канада для всіх	64
Вростання в ґрунт	65

VII. ОБРАЗКИ

Жорстокі ідилії	66
Веврик	67
Фазан	67
Джміль	68
Два метелики	68
Мое вікно	69
Трактор	70
Водоспад Ніягари	71

VIII. ПОЕМИ

Давнинна поема	72
Володарність	74
Післяслово	79

*

